

Așezarea extramuros a fost sondată încă din anul 1978 prin practicarea a trei secțiuni, S I, perpendiculară pe latura sudică a incintei ($5 \times 1,50$ m), S II pe latura de vest ($5 \times 1,50$ m) și S III ($25 \times 1,50$ m latura nordică (Pl. 2). În cursul campaniilor din anii 1979—1980 unele casete deschise intramuros au fost prelungite și extramuros și anume: pe latura de est C 18 bis ($5,50 \times 2,50$ m), C 19 bis ($5,50 \times 2,50$ m), C 20 bis ($5,50 \times 7$ m), iar pe latura vestică C 2 bis- C 10 bis ($5 \times 2,50$ m). În 1981 a fost continuată sondarea locuirii extramurane prin trasarea a două secțiuni: prima la 25 m depărtare de latura de sud a incintei, S IVa ($30 \times 2,50$ m), iar cea de-a doua, S IVb, perpendiculară pe prima ($7,5 \times 2$ m). În fine, în anul 1982 s-a trasat încă o secțiune, S V (11×2 m) la 8 m de latura estică a burgului și a fost cercetată zona de lângă latura de nord a porții burgului — S VI (10×3 m) (Pl. 2).

Considerații stratigrafice

Cercetarea din imediata apropiere a burgului a relevat existența aceluiași două faze de locuire ca și în interior, faze notate cu A și B.

Primul sondaj (S I) a fost descris într-un prim articol¹. La o reexaminare a profilului împreună cu autorul săpăturii am stabilit că există doar patru niveluri și nu cinci cum se afirmase inițial². Reluăm, pe scurt, descrierea nivelurilor. Primele două niveluri apar la $-0,80$ m și respectiv $-0,60$ m adâncime. Amândouă se caracterizează prin mortarul roz căzut pe ele. În momentul lor funcționau chipul descoperit în săpătură precum și un al doilea chiup pentru care stă martoră groapa de amplasament.

Nivelul III apare la $0,50$ m adâncime; poartă urme de distrugere, arsură și mortar roz. *Dolia* nu mai funcționează întrucât N III le suprapune.

Aceste prime trei niveluri corespund primei faze a burgului, având în vedere structura lor precum și materialul ceramic.

Cel de-al patrulea și ultim nivel apare la $0,30$ m adâncime și este reprezentat printr-o lutuială galbenă pe care sînt căzute multe pietre, cărămizi și țigle fragmentare. El corespunde unuia dintre nivelurile celei de-a doua faze de existență a burgului.

În S II și S III nu au fost surprinse urme de locuire extramurană.

Ea a fost documentată pe latura estică a incintei (C 18 bis, C 19 bis, C 20 bis) prin existența a patru niveluri (Pl. 6):

Primul nivel, corespunzînd nivelului constructiv al burgului, apare la adâncimea de $0,90$ m și are mortar căzut pe el.

Nivelurile II și III apar la aproximativ $-0,70$ m și respectiv $-0,60$ m și sînt reprezentate prin lutieli galbene.

Ultimul nivel, N IV, ($-0,40$ m) este reprezentat și el printr-o lutuială galbenă acoperită de dărîmătură. Ca și N III se datează (cu ajutorul ceramicii de lux) într-a doua jumătate a secolului al V-lea en.. Acestui ultim nivel de locuire îi aparține pavajul din C 18 bis

ce acoperea o suprafață de $1,40 \times 0,70$ m, alcătuit din cărămizi mari, pătrate (cu latura de 0,35 m). Tot lui îi aparține vatra din C 19 bis, avînd dimensiunile de $0,85 \times 0,60$ m, din cărămizi culcate orizontal și mărginită de cărămizi puse pe cant.

În C 20 bis a fost dezvelit un zid lipit cu pămînt, lat de 0,60 m, zid care a funcționat în cea de-a doua fază a burgului.

Primului nivel, de culoare brun-cenușoasă, constatat stratigrafic la - 0,80 m, îi aparține un chiup (în S IVa).

Cel de-al doilea nivel, surprins la - 0,60 m, de culoare brun-gălbui, este caracterizat prin existența unor porțiuni mari cu arsură și a trei vetre. Chiupul continuă să funcționeze.

În fine, ultimului nivel (N III), apărut la - 0,40 m, de culoare brun-cenușoasă, îi aparțin două ziduri legate cu pămînt (în S IVa), orientate N-S. Pe acest nivel a fost descoperit un „pietrar” (în S IVa lung de 1,40 m, cu o deschidere de 0,80 m, iar în apropierea sa o vatră.

Ultimele două niveluri se datează cu ajutorul ceramicii de lux și a două opaițe³ în cea de-a doua jumătate a secolului al V-lea e.n.

Sondajul de la est de incintă (S V) nu a adus date noi privind stratigrafia locuirii din afara zidurilor burgului. Trebuie menționată doar vatra identică cu cea din C 19 bis.

Ultima zonă cercetată din extramuros a fost cea de lângă latura de nord a porții S VI. Au ieșit la iveală patru niveluri de locuire (Pl. 5) Primul nivel (N I) apare la adîncimea de un metru și este caracterizat prin existența mortarului roz căzut pe el, corespunzînd, deci, nivelului constructiv.

În momentul nivelului următor, N II, arsura și dărîmătura de pe N I sînt nivelate, iar imediat lângă incintă este construită o încăpere (probabil pe locul unei dependințe mai vechi, arsă și nivelată). Dimensiunile ei sînt de $2,90 \times 1,65$ m; zidurile de nord și est sînt din piatră legată cu pămînt, late de 0,60 m și respectiv 0,45 m, în timp ce zidul de vest, mai îngust (0,35 m) este din piatră alternînd cu cărămidă. Construcția folosește incinta drept zid pe latura sa de sud. Intrarea se făcea printr-o ușă, lată de un metru, situată pe latura de N, înspre colțul de N-V al locuinței.

În nivelul următor, N III, (- 0,40 - 0,50 m), de culoare galben-cenușoasă, zidurile de nord și de est ale încăperii sînt distruse și nivelate, încăperea extinzîndu-se spre est (cum pare să dovedească șanțul unui zid demantelat (vezi Pl. 5), lungimea clădirii fiind acum de 4,40 m. Peretele vestic, din piatră și cărămidă, continuă să funcționeze. În apropierea lui s-a păstrat o vatră.

Ultimul nivel, N IV, constatat stratigrafic la - 0,30 - 0,40 m, galben-cenușos, este caracterizat prin marea cantitate de dărîmătură și mortar căzută pe el.

În lipsa monedelor, ceramica de lux a ajutat și-n acest caz la datarea nivelurilor: dacă N I corespunde nivelului constructiv, N II corespunde cu începutul fazei a doua din intramuros - al doilea sfert al secolului al V-lea, iar ultimele două niveluri se datează într-a doua jumătate a secolului al V-lea.

În concluzie, cercetarea din afara incintei burgului a relevat existența aceluiași două faze de locuire ca și-n interior: o primă fază, corespunzînd celei militare și o a doua, în care locuirea extramurană ia amploare, faza civilă.

Existența primei faze a fost surprinsă doar imediat lângă zidul de incintă, fiind reprezentată de un singur nivel, excepție făcînd situația din S I unde au fost surprinse trei niveluri.

Nu s-a păstrat construcții din piatră care să-i fi aparținut. Poate, doar dărîmătura și arsura nivelate de lângă latura de nord a porții (S VI) să indice existența unei mici construcții din lemn.

Acestei prime faze îi aparțin cîteva chiupuri descoperite pe latura de vest (trei *dolia*, în C 3 bis, C 5 bis și C 7 bis) și sud (două *dolia*).

Cea de-a doua fază este caracterizată prin existența a trei niveluri care în parte coincid cu nivelurile celei de-a doua faze din intramuros, în parte sînt ulterioare acestora. Astfel, cercetarea din afara zidului de incintă vine să completeze imaginea locuirii pînă în cea de-a doua jumătate a secolului al V-lea.

În această fază se fac o serie de amenajări în afara incintei; anexa de lângă latura de nord a porții (din S VI), zidul din C 20 bis, pavajul din cărămidă din C 18 bis, vetrele din C 19 bis și S V, precum și zidurile și „pietrarul” din S IVa.

Acestei faze îi aparțin chipurile din C 18 bis (imediat lângă incintă), cel dintre C 18 bis și C 19 bis, chiupul din S IVa, precum și un chiup a cărei descoperire a anticipat săpătura organizată, lângă drumul IAS la cca 20 m de colțul SV al incintei.

Alături de aceste cercetări sistematice, numeroasele descoperiri întâmplătoare (chiupuri, ziduri, cuptoare pentru cărămizi, monede, fragmente ceramice) făcute cu ocazia construirii fermei situate la vest de fortificație indică existența unei așezări întinse și înfloritoare într-una dintre cele mai tulburi perioade pe care le-a cunoscut istoria Dobrogei.

NOTE

1. A. Opaît, PEUCE VIII, Tulcea 1980, p. 415—436.
2. Deoarece în acest prim articol numărarea nivelurilor s-a făcut de sus în jos, vechiului N II îi corespunde N III în actuala

numărătoare (de jos în sus), iar cel numărat inițial cu N III a fost greșit interpretat ca nivel.

3. Vezi Cap. VII.